

Dotychczasowy stan poznania fauny i nowe informacje
o sprężykach (Coleoptera: Elateridae, Eucnemidae, Throscidae)
Gór Świętokrzyskich *

The state of knowledge on the fauna and new data on click beetles
(Coleoptera: Elateridae, Eucnemidae, Throscidae)
of the Świętokrzyskie Mts.

LECH BUCHHOLZ¹, MAREK BIDAS²

¹Pracownia Naukowo-Badawcza Świętokrzyskiego P. N., ul. Suchedniowska 4,
26-010 Bodzentyn; e-mail: lbuchholz@swietokrzyskipn.org.pl

²ul. Mazurska 64/91, 25-345 Kielce; e-mail: zuk55@o2.pl

ABSTRACT: The state of knowledge on the fauna of click beetles (Coleoptera: Elateridae, Eucnemidae, Throscidae) of the Świętokrzyskie Mts. is presented. On the basis of data from references and authors' collections 68 click beetles species are listed, out of which 26 have not been reported previously. Short information on interesting species, particularly the one indicating high natural value of the Świętokrzyskie Mts. was provided.

KEY WORDS: Coleoptera, Elateridae, Eucnemidae, Throscidae, faunistic, Świętokrzyskie Mts., Central Poland.

Stan rozpoznania faunistycznego Gór Świętokrzyskich w zakresie sprężyków (Coleoptera: Elateridae, Eucnemidae, Throscidae) uznać można za stosunkowo słaby. Badania faunistyczne, czy faunistyczno-ekologiczne, których podmiotem byłyby sprężyki, nie były dotychczas w Górach Świętokrzyskich prowadzone, a dane z literatury też są bardzo skąpe. Sytuację tę zapewne poprawią, rozpoczęte w ostatnim czasie przez pierwszego autora, badania ekologiczno-faunistyczne ukierunkowane specjalnie na omawianą grupę

* Druk pracy w 65% sfinansowany przez Gospodarstwo Pomocnicze przy Świętokrzyskim Parku Narodowym.

chrząszczy, a także wykonane już badania w ramach projektu: „Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną”, realizowane przez zespół z Katedry Ochrony Lasu i Ekologii SGGW w Warszawie, których wyniki w najbliższym czasie powinny ukazać się drukiem.

O wspomnianym na wstępie, słabym rozpoznaniu faunistycznym sprzążyków w Górach Świętokrzyskich świadczy choćby to, że zaledwie w dziewięciu pozycjach piśmiennictwa (SZUJECKI 1958; SZYMCZAKOWSKI 1960; CAPECKI 1969; BURAKOWSKI 1971, 1975; BURAKOWSKI i in. 1985; TARNAWSKI 1991; PERLIŃSKI 1996; BUCHHOLZ, OSSOWSKA 1998) zawarte są oryginalne (choć najczęściej bardzo ogólne) informacje o sprzążykach tej krainy – z reguły dotyczą one pojedynczych gatunków stwierdzonych podczas badań faunistycznych o szerszym zakresie lub badań innego rodzaju. Największą liczbę oryginalnych informacji o występowaniu w tej krainie poszczególnych gatunków z omawianej grupy, znaleźć można w 10 tomie XXIII części „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1985) – niestety informacje te, dotyczące 32 gatunków, pozbawione są wskazania na okres z jakiego pochodzą stwierdzenia, przez co trudno je wykorzystać np. przy analizowaniu zmian zachodzących w faunie. Prócz wyżej wymienionych opracowań, na wzmiankę zasługuje notatka o tytule sugerującym przynajmniej podsumowanie wiedzy faunistycznej o sprzążykach Gór Świętokrzyskich, której autorem jest jakoby BURAKOWSKI (1985). Jak wynika z pierwszych zdań tej notatki, BURAKOWSKI nie jest jej autorem, a jedynie przy sporządzaniu wykazu gatunków oparto się na oryginalnych danych tego autora (a także danych cytowanych), zawartych w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1985). Szereg spośród wymienionych w notatce gatunków zaznaczono jako stwierdzone w Świętokrzyskim Parku Narodowym, ale w odniesieniu do części z nich brak w piśmiennictwie jakichkolwiek informacji potwierdzających ten fakt. Ponadto z wykazu gatunków wynika jednoznacznie, że do fauny Gór Świętokrzyskich zaliczono także gatunki podane przez KARCZEWSKIEGO (1961)¹ z okolic wsi Mniszek na terenie Nadleśnictwa Jędrzejów – miejsca dość odległego od granic Gór Świętokrzyskich (zarówno w ujęciu przyjętym w „Katalogu fauny Polski”, jak i ujęciach fizyczno-geograficznych). Biorąc powyższe pod uwagę, danych z tej notatki raczej nie można wykorzystywać w opracowaniach faunistycznych – może właśnie z tego powodu nie jest ona wymieniona w ostatnim (23) tomie „Katalogu ...” obejmującym całość piśmiennictwa (do roku 2000) dotyczącego chrząszczy Polski (MROCKOWSKI, KADEJ 2007).

¹ W pracy tej wymienione są dwa gatunki – *Athous bicolor* (GOEZE) i *Melanotus crassicollis* (ER.), których wykazanie opiera się na z całą pewnością błędnym oznaczeniu zebranych osobników, a informacje o kilku kolejnych gatunkach mogą budzić wątpliwości co do poprawności ich oznaczeń.

Granice krainy „Góry Świętokrzyskie” przyjęte w „Katalogu fauny Polski” nie pokrywają się z granicami fizyczno-geograficznymi mezoregionu „Góry Świętokrzyskie” (KONDRACKI 1998). Autorzy „Katalogu ...” wyłączają z tej krainy, z trudnych do uzasadnienia powodów, kilka pasm górskich (Pasma Oblęgorskie na północnym zachodzie, pasma z okolic Chęcina na południowym zachodzie oraz Pasma Wygiełzowskie na południowym wschodzie), zaliczają natomiast do niej fragment Wyżyny Sandomierskiej w okolicach Opatowa oraz niewielkie fragmenty wschodniej części Wzgórz Łopuszańskich i południowej części Płaskowyżu Suchedniowskiego. W niniejszym opracowaniu uwzględniono obszar mezoregionu „Góry Świętokrzyskie” w rozumieniu fizyczno-geograficznym KONDRACKIEGO (1998), gdyż przemawiają za tym zarówno względy geologiczne, jak i klimatyczne, czy ekologiczne; zaznaczono jednak wszystkie stwierdzenia (zarówno z piśmiennictwa jak i oryginalne) dotyczące stanowisk leżących poza granicami krainy według podziału przyjętego w „Katalogu ...” (stwierdzeń poza mezoregionem a w granicach krainy nie odnotowano), gdyż podział ten, mimo że jest podziałem tymczasowym, nadal jest powszechnie stosowany w faunistyce Polski.

Wykaz gatunków sprzążków (nazewnictwo według najnowszego katalogu palearktycznych chrząszczy: LÖBL, SMETANA 2007) odnotowanych dotychczas w Górach Świętokrzyskich przedstawiono w ujęciu tabelarycznym (Tab.). Uwzględniono wszystkie zawarte w dostępnym piśmiennictwie, oryginalne informacje o występowaniu poszczególnych gatunków w Górach Świętokrzyskich, a także oryginalne, wcześniej nie publikowane dane pochodzące z kolekcji autorów. Dla danych z piśmiennictwa podano (o ile było to możliwe) szczegółową lokalizację i okres (rok lub lata) z jakiego pochodzi obserwacja. Podobnie uczyniono w odniesieniu do danych z kolekcji autorów, z tą różnicą, że dla gatunków występujących pospolicie podano tylko reprezentatywną terytorialnie część stwierdzeń i lata obserwacji, a dla gatunków z takiego czy innego względu interesujących (nowe dla Gór Świętokrzyskich, rzadko notowane, itp.), w miarę pełne dane lokalizacyjne.

W oparciu o informacje zawarte w piśmiennictwie i kolekcje autorów, wymieniono 68 gatunków sprzążków, z czego 26 nie wykazano wcześniej z Gór Świętokrzyskich (wśród nich dwa stwierdzone zostały jak dotąd tylko z obszaru leżącego poza granicami Gór Świętokrzyskich, przejętymi w „Katalogu fauny Polski”). Kilka gatunków spośród wcześniej nie podawanych, to gatunki bardzo pospolite, występujące w dużej liczebności i szeroko rozmieszczone (np. *Agriotes lineatus* czy *A. sputator*) – potwierdza to dodatkowo, bardzo fragmentaryczne jak dotąd i wybiórcze rozpoznanie fauny Gór Świętokrzyskich w zakresie omawianej grupy chrząszczy.

Tab. Gatunki sprzążków (Coleoptera: Elateridae, Lissomidae, Eucnemidae, Throscidae) stwierdzone dotychczas w Górach Świętokrzyskich

Objaśnienie skrótów:

A – stwierdzenie w krainie „Góry Świętokrzyskie” w granicach przyjętych w „Katalogu fauny Polski” („KFP”), **B** – stwierdzenie w mezoregionie fizyczno-geograficznym „Góry Świętokrzyskie” poza granicami tej krainy przyjętymi w „KFP”, **ŚPN** – Świętokrzyski Park Narodowy, **GŚ** – Góry Świętokrzyskie, **LB** – L. BUCHHOLZ, **MB** – M. BIDAS, **MO** – M. OSSOWSKA

Click-beetle species (Coleoptera: Elateridae, Lissomidae, Eucnemidae, Throscidae) found hitherto in the Świętokrzyskie Mts. Abbreviations:

A – records from the area “The Świętokrzyskie Mts.” within the borders as adopted in “Catalogus faunae Poloniae” (“KFP”), **B** – records from the physiogeographic mesoregion of “The Świętokrzyskie Mts.” beyond the borders of the region as adopted in “KFP”, **ŚPN** – Świętokrzyski National Park, **GŚ** – The Świętokrzyskie Mts, **LB** – L. BUCHHOLZ, **MB** – M. BIDAS, **MO** – M. OSSOWSKA

Lp. No.	Gatunek Species	Dane z piśmiennictwa: źródło, stanowiska (UTM), rok/lata obserwacji Reference data: source and localities (UTM), year/years of observation)	A	B	Dane oryginalne: stanowisko (UTM) i pozostałe dane Original data: location (UTM) and other data	A	B	Uwagi Notes
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Elateridae								
1.	<i>Agrypnus murinus</i> (L.)	PERLIŃSKI 1996: Łagów (EB02), 1994	+		wybrane stwierdzenia (selected records): – Kielce (DB63, DB73), 1986–1994 – leg. et coll. MB. – Kaczyn (DB82), 1983 – leg. et coll. MB; – ŚPN: ooś „Łysica” (DB93), 2007 – leg. P. KRÓL, coll. LB et MO. – ŚPN: „Gajówka Kały” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. – Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. LB et MO. – Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2006 – leg. et coll. LB et MO.	+		Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.	<i>Negastrius pulchellus</i> (L.)				- Wola Kopcowa (DB73), 12 V 1993 – 3 exx., 30 V 1993 – 1 ex., 15 VII 1994 – 2 exx., 5 VIII 1995 – 1 ex., przy ogródkach działkowych, leg. et coll. MB. - Cedzyna (DB83), 5 V 2006 – 2 exx., leg. et coll. MB.	+		
3.	<i>Negastrius sabulicola</i> (BOH.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73)	+					
4.	<i>Oedostethus quadripustulatus</i> (FABR.)				- „Góra Zelejowa” ad Chęciny (DB62), 9 VII 2007 – 2 exx., leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO.	+		
5.	<i>Cidnopus aeruginosus</i> (OLIV.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73); Skoszyn (EB13)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): - Kielce (DB73), 2002 – leg. et coll. MB. - SPN: „Psarska Góra”, 2007 – leg. LB, coll. LB et MO. - Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. MB. - Zelejowa ad Chęciny (DB62), 1984 – leg. A. KUŚKA, coll. LB et MO.	+		Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
6.	<i>Cidnopus pilosus</i> (LESKE)	TARNAWSKI 1991: SPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1983	+		- Kielce (DB63, DB73), „Białogon”, „Góra Grabina”, 1987–1992 – leg. et coll. MB. - Zgórsko (DB63), 1991 – leg. et coll. MB. - Wola Kopcowa (DB73), 1995 – leg. et coll. MB. - „Góra Zelejowa” ad Chęciny (DB62), 1992 – leg. et coll. MB. - „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 2001 – leg. et coll. MB.	+		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7.	<i>Limonius minutus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: GŚ	+		wybrane stwierdzenia (selected records): – Kielce (DB63, DB73), 1984–1995 - leg. et coll. MB. – „Góra Świnia” ad Daleszyce (DB82), 2007 – leg. LB et M. WANAT, coll. LB et MO. – pasmo Grzywy Korzeckowskie ad Chęciny (DB52), 1998–2004 – leg. et coll. MB.	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
8.	<i>Nothodes parvulus</i> (PANZ.)				– Korzecko (DB52), 20 VI 1997 – 1 ex., 19 V 1998 – 1 ex., 17 V 1999 – 1 ex., 28 V 2005 – 1 ex., leg. et coll. MB.	+	+	
9.	<i>Diacanthous undulatus</i> (DeG.)				– ŚPN: „Czamy Las” (DB93/DB94), 30 IX 2006 – 1 ex. (larva), las mieszany, pod obluźnioną korą próchniejącego pnia, powalonego starego dębu, leg. et coll. LB et MO. – ŚPN: „Mokry Bór” (DB94), 13 IV 2007 – 1 ex. (larva), bór wilgotny, w zmurszałym tyku powalonej sosny (larwa w komorze poczwarkowej – z larwy tej wyhodowano imago), leg. LB, coll. LB et MO.	+		
10.	<i>Hemicrepidius niger</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Święta Katarzyna (DB93)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): – Kielce (DB73), 1990–1992 – leg. et coll. MB. – ŚPN: „Gajówka Katy” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. – Serwis (EB03), 1994 – leg. et coll. MB. – „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 2002 – leg. et coll. MB.	+	+	Bardzo liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Very numerous records from the GŚ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11.	<i>Athous vittatus</i> (FABR.)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03); Skoszyn (EB13)	+		- Kielce: Piaski (DB73), 1984–1996 – leg. et coll. MB. - Podbukowie ad Bileza (DB72), 1994 – leg. et coll. MB. - Korzecko (DB52), 1997 – leg. et coll. MB.	+	+	
12.	<i>Athous haemorrhoidalis</i> (FABR.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Skoszyn (EB13)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): - Kielce (DB73), 1987–2001 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Psarska Góra” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. LB et MO. - „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 2002 – leg. et coll. MB.	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
13.	<i>Athous subfuscus</i> (O. F. MÜLL.)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Łysica” (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03); Skoszyn (EB13)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): - Kielce (DB73), 1987–2001 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Psarska Góra” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2005 – leg. et coll. LB et MO.	+	+	Bardzo liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Very numerous records from the GŚ)
14.	<i>Denticollis rubens</i> PILL. et MITT.	TARNAWSKI 1991: rez. „Białe Ługi” (DB82), 1983	+		- ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2005 – leg. et coll. LB et MO.	+	+	
15.	<i>Denticollis linearis</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: GŚ	+		- Kielce: Dyminy (DB73), 1990 – leg. et coll. MB. - ŚPN: ad Mirocice: Hucisko (EB03), 2005 – leg. et coll. LB et MO. - Korzecko (DB52), 1997 – leg. et coll. MB.	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
16.	<i>Ctenicera pectinicornis</i> (L.)	SZUJECKI 1958: ŚPN, 1952–1956. BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73); ŚPN: „Łysica” (DB93)	+		– Kielce: Piaski (DB73), 1986–1994 – leg. et coll. MB. – Tumlin (DB74), 1997 – leg. et coll. MB; – Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. MB. – ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1978 – leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN.	+		
17.	<i>Ctenicera cuprea</i> (FABR.)				– Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 9 V 1985 – 1 ex. (♂), leg. A. KUŚKA, coll. LB et MO.	+		
18.	<i>Orithales serraticornis</i> (PAYK.)	BURAKOWSKI 1971: GŚ. BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03)	+					
19.	<i>Actenicerus sjaelanicus</i> (O. F. MÜLL.)	SZUJECKI 1958: ŚPN: „Psarska Góra” (DB94), 1952–1956. BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73); Święta Katarzyna (DB93); Wzorki (DB94)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): – Kielce (DB73), 1982–1990 – leg. et coll. MB. – ŚPN: „Mokry Bór” (DB94), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO. – ŚPN: ad Mirocice: Hucisko (EB03), 2005 – leg. et coll. LB et MO. – Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. LB, coll. LB et MO.	+		Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
20.	<i>Calambus bipustulatus</i> (L.)				– Korzecko (DB52), 2 V 2004 – 1 ex., z brzozy, leg. et coll. MB.		+	
21.	<i>Hypoganus inunctus</i> (LAC.)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Chętłmowa Góra” (EB03)	+					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
22.	<i>Prostemon tessellatum</i> (L.)				<p>wybrane stwierdzenia (selected records):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kielce (DB73), 1980–1990 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Gajówka Kały” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - Zelejowa ad Chęciny (DB62), 1984 – leg. A. KUSKA, coll. LB et MO. 	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
23.	<i>Anostinus castaneus</i> (L.)	<p>BURAKOWSKI i in. 1985: Bodzentyn (DB94); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03); góra „Szczyt-niak” (EB13)</p>	+		<ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Piaski (DB73) 1997 – leg. et coll. MB. - Kosmłoty (DB74), 1997 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Czarny Las” (DB94) – 2006, leg. et coll. LB et MO. - Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2006 – leg. et coll. LB et MO. - Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2006 – leg. et coll. LB et MO. 	+		
24.	<i>Anostinus purpureus</i> (PODA)	<p>BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73); Święta Katarzyna (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03)</p>	+		<ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Piaski (DB73), 1987–2000 – leg. et coll. MB. - Pasma Zgórskie (DB63), 1996 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Psarska Góra” (DB94), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO. - Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1978 – leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN. 	+		
25.	<i>Paraphotistus impressus</i> (FABR.)	<p>BURAKOWSKI i in. 1985: Święta Katarzyna (DB93); Nowa Słupia (EB03)</p>	+		<ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Piaski (DB73), 1988–2004 – leg. et coll. MB. - Suków (DB72), 1981 – leg. et coll. MB. - „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 2003 – leg. et coll. MB. 	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
26.	<i>Paraphotistius nigricornis</i> (PANZ.)				- Kielce: Piaski (DB73), 13 VI 1997 – 1 ex., 2 VII 1998 – 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
27.	<i>Selatosomus cruciatus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03)	+		- Pasma Zgórskie (DB63), 1988–1996 – leg. et coll. MB. - Kosmłoty (DB74), 1997 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Lysica” (DB93), 1990 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Gajówka Kały” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - Huta Szklana (EB03), 2002 – leg et coll. LB et MO. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1978 – leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN. - Korzecko (DB52), 2004 – leg. et coll. MB.	+	+	
28.	<i>Selatosomus aeneus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce: „Góra Karczówka” (DB73)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): - Kielce (DB63, DB72, DB73), 1976–2004 – leg. et coll. MB. - Bartków ad Zagnańsk (DB74), 1992 – leg. et coll. MB. - Korzecko (DB52), 1999–2002 – leg. et coll. MB.	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
29.	<i>Selatosomus latus</i> (FABR.) [= <i>gravidus</i> (GERM.)]	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73)	+		- Kielce: Wietrznia, „Góra Grabina”, „Góra Szydłowska” (DB73), 1987–1996 – leg. et coll. MB. - Pasma Zgórskie (DB63), 1993–1995 – leg. et coll. MB. - Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2006 – leg. et coll. LB et MO.	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
30.	<i>Proctraerus tibialis</i> (LAC.)				<ul style="list-style-type: none"> - Pasma Zgórskie (DB63), 15 X 1988 – 1 ex., 18 V 1997 – 1 ex., leg. et coll. MB. - Pasma Zgórskie: Szewce (DB63), 31 V 1992 – 1 ex., leg. et coll. MB. - Pasma Zgórskie: Zgórsko (DB63), 23 V 1996 – 1 ex., leg. et coll. MB. 	+		
31.	<i>Ampedus balteatus</i> (L.)	SZUJECKI 1958: ŚPN: „Psarska Góra” (DB94), 1952–1956	+		<ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Biesak, Piaski (DB73), 1980–1996 – leg. et coll. MB. - Mójcza (DB73), 2000–2001 – leg. et coll. MB. - Suków (DB72), 1986 – leg. et coll. MB. - Cisów: „Ługi” (DB92), 2007 – leg. et coll. MB. 	+		
32.	<i>Ampedus elegantulus</i> (SCHÖNH.)				<ul style="list-style-type: none"> - ŚPN: „Łysica” (DB93), 17 VI 2007 – 1 ex., leg. P. KRÓL, coll. LB et MO; 27 IX 2007 – 3 exx., w próchniejącym pniu powalonego, starego buka, leg. LB, coll. LB et MO. - ŚPN: „Czarny Las” (DB93/DB94), 30 IX 2006 – 1 ex., w próchniejącym pniu powalonego drzewa, leg. et coll. LB et MO. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 12 V 1991 – 1 ex., leg. et coll. MB; 10 V 2002 – 1 ex., las bukowo-jodłowy, w próchnie powalonego drzewa, leg. LB, coll. LB et MO. - Huta Szklana (EB03), 10 V 2002 – 1 ex., leg. et coll. MB. 	+		
33.	<i>Ampedus erythrogonus</i> (P. W. J. MÜLL.)	SZUJECKI 1958: ŚPN: „Przyłaski” (DB94), 1954. BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Miejska Góra” (DB94); ŚPN: „Podgórze” (DB94)	+		<ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Piaski, Biesak, „Góra Telegraf” (DB73), 1986–2003 – leg. et coll. MB. - Kaczyn (DB82), 1982 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Łysica” (DB93), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO; - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1996 – leg. et coll. MB, 2002–2007 – leg. et coll. LB et MO. 	+		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
34.	<i>Ampedus elongatulus</i> (FABR.) [= <i>glycereus</i> (HERBST)]				- ŚPN: „Gajówka Katy” (DB94), 9 VI 2007 – 1 ex., skraj lasu, na kwiatostanie <i>Aegopodium podagraria</i> L. w pobliżu zabudowań gajówki, leg. et coll. LB et MO. - „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 26 IV 1999 – 1 ex., leg. et coll. MB.	+	+	
35.	<i>Ampedus melanurus</i> MULS. et GUIL.	BUCHHOLZ, OSSOWSKA 1998: ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1986, 1994	+		- ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1978 – leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN, 1990 – leg. et coll. MB, 2006 – leg. et coll. LB et MO.	+		
36.	<i>Ampedus nigrinus</i> (HERBST)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Łysica” (DB93); ŚPN: „Podgórze” (DB94)	+		- Kielce: Piaski (DB73), 1986–2004 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Miejska Góra” (DB94), 1983 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Psarski Dół” (DB84), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2002–2006 – leg. et coll. LB et MO. - Cisów: „Ługi” (DB92), 2007 – leg. et coll. MB. - okolice rez. „Białe Ługi” ad Cisów (DB92) – 2007 – leg. et coll. LB et MO.	+		
37.	<i>Ampedus nigroflavus</i> (GOEZE)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce: Słowik (DB63); Kunin (EB13)	+		- Kielce: Białogon (DB63), 1983 – leg. et coll. MB. - Pasma Zgórskie (DB63), 1987 – leg. et coll. MB. - ŚPN: „Łysica” (DB93), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1978 – leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN.	+		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
38.	<i>Ampedus pomonae</i> (STEPH.)				<p>- Kielce: Pietraszki (DB63), 25 V 1980 – 1 ex., leg. et coll. MB.</p> <p>- okolice rez. „Białe Ługi” ad Cisów (DB92), 8 VII 2007 – 2 exx., wilgotny bór mieszany, leg. et coll. LB et MO.</p>	+		
39.	<i>Ampedus pomorum</i> (HERBST)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Miejska Góra” (DB94); ŚPN: „Podgórze” (DB94); ŚPN: „Przyłaski” (DB94); Święta Katarzyna (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03)	+		<p>wybrane stwierdzenia (selected records):</p> <p>- Kielce: Piaski (DB73), 1990–1994 – leg. et coll. MB.</p> <p>- Pasma Zgórskie (DB63), 1996–1997 – leg. et coll. MB.</p> <p>- ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2006 – leg. et coll. LB et MO.</p> <p>- Korzecko (DB52), 2003 – leg. et coll. MB.</p>	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
40.	<i>Ampedus sanguineus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Miejska Góra” (DB94); Święta Katarzyna (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03); Nowa Słupia (EB03)	+		<p>- Suków (DB72), 1976–1979 – leg. et coll. MB.</p> <p>- ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1978 – leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN.</p> <p>- Korzecko (DB52), 1998 – leg. et coll. MB.</p>	+	+	
41.	<i>Ampedus sanguinolentus</i> (SCHR.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Wzorki (DB94)	+		- Kaczyn (DB82), 1983 – leg. et coll. MB	+		
42.	<i>Dalopius marginatus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Święta Katarzyna (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03)	+		<p>wybrane stwierdzenia (selected records):</p> <p>- Kielce (DB73), 1990 – leg. et coll. MB.</p> <p>- ŚPN: „Mokry Bór” (DB94), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO.</p> <p>- Huta Szklana (EB03), 2002 – leg. et coll. LB et MO.</p> <p>- Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2006 – leg. et coll. LB et MO.</p> <p>- Korzecko (DB52), 1999–2002 – leg. et coll. MB</p>	+	+	Bardzo liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Very numerous records from the GŚ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
43.	<i>Ectinus aterrimus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73)	+		<ul style="list-style-type: none"> - Pasmó Zgórskie (DB63), 1986 – leg. et coll. MB. - Pasmó Postłowickie (DB73), 1978 – leg. et coll. MB. - Kielce: Biesak (DB73), 1987 – leg. et coll. MB. - Kielce: Piaski (DB73), 11 V 2001 – 1 ex., leg. et coll. MB. - Pasmó Zgórskie (DB63), 26 V 1995 – 3 exx., 10 VI 1995 – 1 ex., leg. et coll. MB. - ŚPN: Hucisko ad Miroice (EB03), 4 VI 2005 – 3 exx., skraj lasu bukowo-jodłowego, leg. et coll. LB et MO. 	+		
44.	<i>Agriotes acuminatus</i> (STEPH.)							
45.	<i>Agriotes lineatus</i> (L.)				<p>wybrane stwierdzenia (selected records):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Malików, Białogon, Domaszowice (DB63, DB73), 1986–1996 – leg. et coll. MB. - ŚPN: ad Grabowa (DB94), 2007 – leg. LB et M. WANAT, coll. LB et MO. - „Góra Zelejowa” ad Chęciny (DB62), 2007 – leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO. 	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
46.	<i>Agriotes obscurus</i> (L.)	TARNAWSKI 1991: ŚPN - „Łysa Góra” (EB03), 1983	+		<p>wybrane stwierdzenia (selected records):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kielce: Białogon, Domaszowice (DB63, DB73), 1990–1996 – leg. et coll. MB. - ŚPN: ad Wzorki (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - ŚPN: „Gajówka Kały” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 1991 – leg. et coll. MB. 	+		Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
47.	<i>Agriotes pilosellus</i> (SCHÖNH.)				<p>- Kielce: Słowik (DB63), 1 VI 1984 – 1 ex., 12 VI 1988 – 1 ex., 15 VI 1991 – 1 ex., leg. et coll. MB.</p> <p>- Pasma Zgórskie (DB63), 19 V 1984 – 1 ex., 28 V 1994 – 1 ex., 5 VI 1995 – 1 ex., leg. et coll. MB.</p> <p>- Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 1 V 2006 – 2 exx., dolna krawędź zbocza dolinki, porośnięta widnym grądem, leg. et coll. LB et MO.</p>	+		
48.	<i>Agriotes sputator</i> (L.)				<p>wybrane stwierdzenia (selected records):</p> <p>- Kielce: Malików, Wietrznia, Zagórze (DB63, DB73), 1987–1995 – leg. et coll. MB.</p> <p>- ŚPN: „Gajówka Kały” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO.</p> <p>- ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2006 – leg. et coll. LB et MO.</p> <p>- Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2006 – leg. et coll. LB et MO.</p> <p>- „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 2001 – leg. et coll. MB.</p>	+	+	Bardzo liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Very numerous records from the GŚ)
49.	<i>Agriotes ustulatus</i> (SCHALL.)				<p>- Kielce: „Góra Szydłowska”, „Góra Grabina”, Domaszowice, (DB73), 1985–1994 – 10 exx., leg. et coll. MB.</p> <p>- Kosomłoty (DB74), 7 VII 1997 – 1 ex., leg. et coll. MB.</p> <p>- ŚPN: „Góra Chełmowa” (EB03), 26 VII 1979 – 1 ex., leg. J. K. KOWALCZYK, coll. ŚPN.</p> <p>- Zagaje Grzegorzewskie, rez. „Wąwóz w Skalach” (EB13), 11 VII 2007 – 11 exx., leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO.</p>	+		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
50.	<i>Sericus brunneus</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03)	+		– Mójcza (DB73), 2001 – leg. et coll. MB.	+		
51.	<i>Synaptus filiformis</i> (FABR.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kunin (EB13); Jeleniów (EB03)	+		– Nowa Słupia (EB03), 1994 – leg. et coll. MB. – Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2007 – leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO.	+		
52.	<i>Adrastus limbatus</i> (FABR.)				– Kielce, 28 V 1983 – 1 ex., leg. et coll. MB. – Kielce: Wietrznia (DB73), 31 V 2003 – 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
53.	<i>Adrastus pallens</i> (FABR.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Bodzentyn (DB94); Święta Katarzyna (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03); Jeleniów (EB03)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): – Kielce: Domaszowice (DB73), 1991–2006 – leg. et coll. MB. – ŚPN: „Gajówka Kały” (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. – Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2007 – leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO. – „Góra Zelejowa” ad Chęciny (DB62), 2007 – leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO.	+	+	Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
54.	<i>Adrastus rachifer</i> (GEOFFR.)				– Machocice (DB83), 1996 – leg. et coll. MB. – Bodzentyn: „Miejska Góra” (DB94), 2007 – leg. M. WANAT, coll. LB et MO. – „Góra Świnia” ad Daleszyce (DB82), 2007 – leg. LB et M. WANAT, coll. LB et MO. – ŚPN: „Skarpa Zapusty” ad Cząstków stary (EB03), 2007 – leg. et coll. LB et MO. – Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2007 – leg. M. WANAT et J. SZYPUŁA, coll. LB et MO.	+		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
55.	<i>Melanotus brunripes</i> (GERM.)	SZYMCZAKOWSKI 1960: „Góra Zelejowa” ad Chęciny (DB62), 1958. BURAKOWSKI i in. 1985: Gałęzice (DB53)	+	+	– Kielce: Wietrznia (DB73), 12 VI 1993 – 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
56.	<i>Melanotus villosus</i> (GEOFFR.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Święta Katarzyna (DB93); ŚPN: „Łysica” (DB93); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03); ŚPN: „Chelmowa Góra” (EB03)	+		wybrane stwierdzenia (selected records): – Kielce: „Góra Brusznia” (DB63), 1976 – leg. et coll. MB. – Mójca (DB73), 1995 – leg. et coll. MB. – ŚPN: „Mokry Bór” (DB94), 2007 – leg. LB, coll. LB et MO. – ŚPN: „Psarska Góra” (DB94), 2007 – leg. coll. LB et MO. – ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03), 2002 – leg. LB, coll. LB et MO.	+		Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)
57.	<i>Cardiophorus ruficollis</i> (L.)	BURAKOWSKI i in. 1985: Kielce (DB73); ŚPN: „Święty Krzyż” (EB03). PERLINSKI 1996: Łągów (EB02), 1994	+		– Kielce: Biesak (DB73), 1980 – leg. et coll. MB. – Mójca (DB73), 1997–2001 – leg. et coll. MB. – Suków vic. (DB72), 1980–1981 – leg. et coll. MB. – Mosty (DB52), 2004 – leg. et coll. MB. – „Góra Rzepka” ad Chęciny (DB62), 2005 – leg. et coll. MB.	+	+	
58.	<i>Dicronychus cinereus</i> (HERBST)	BURAKOWSKI i in. 1985: Bodzentyn (DB94)	+		– Kielce: Słowik, Białogon (DB63), 1990–1996 – leg. et coll. MB. – Pasma Zgórskie (DB63), 1994 – leg. et coll. MB. – Zagaje Grzegorzewskie (EB13), 2006 – leg. et coll. LB et MO. – Korzecko (DB52), 1998 – leg. et coll. MB. – Starochęciny (DB62), 1998 – leg. et coll. MB.	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
59.	<i>Dicronychus equisetoides</i> LOHSE				- Kielce: „Góra Brusznia” (DB63), 7 V 1981 - 1 ex., leg. et coll. MB. - Cedzyna (DB83), 2 VI 1991 - 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
60.	<i>Drapetes mordelloides</i> (HOST.)				- Kielce: Zagórze (DB73), 20 VI 1993 - 2 exx., ulica Pomorska, na przegrzybiałym pniaku topoli, leg. et coll. MB.	+		
Eucnemidae								
61.	<i>Hylis olexai</i> (PALM)				- ŚPN: „Łysica”, oddz. 160 (DB93), 15 VII 2007 - 2 exx., las bukowo-jodłowy, na pniach powalonych próchniejących starych buków i jodek, leg et coll. LB et MO.	+		
62.	<i>Hylis procerulus</i> (MANNERH.)				- Kielce: Piaski (DB73), 8 VII 1992 - 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
63.	<i>Melasis buprestoides</i> (L.)	CAPECKI 1969: ŚPN: „Łysica” (DB93), 1965	+		- Pasma Zgórskie (DB63), 16 V 1984 - 1 ex., 15 V 1986 - 3 exx., 25 VI 1986 - 1 ex., 30 V 1996 - 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
64.	<i>Xylophilus corticalis</i> (PAYK.)				- ŚPN: „Mokry Bór” (DB94), 7 VII 2007 - 1 ex., wilgotny bór mieszany, na pozbawio- nym kory pniu powalonej starej sosny, leg. LB et M. WANAT, coll. LB et MO. - ŚPN: „Łysica”, oddz. 160 (DB93), 15 VII 2007 - 1 ex., las bukowo-jodłowy, na pniu powalo- nego próchniejącego starego buka, leg. et coll. LB et MO.	+		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
65.	<i>Eucnemis capucina</i> AHR.				- Kielce (DB73), 6 VI 1991 – 1 ex., 11 VI 1991 – 1 ex., na starej topoli, leg. et coll. MB. - Pasma Zgórskie (DB63), 14 II 1988 – 1 ex. (znaleziony martwy), leg. et coll. MB.	+		
Throscidae								
66.	<i>Aulonothroscus brevicollis</i> (BONV.)				- Kielce: Piaski (DB73), 8 IV 1988 – 2 exx., las, leg. et coll. MB.	+		
67.	<i>Trixagus carinifrons</i> (BONV.)				- Kielce (DB73), 13 V 1992 – 1 ex., leg. et coll. MB. - Suków (DB72), 22 VIII 1993 – 1 ex., leg. et coll. MB.	+		
68.	<i>Trixagus dermestoides</i> (L.)	BURAKOWSKI 1975: ŚPN: „Łysa Góra” (EB03), 1968	+		wybrane stwierdzenia (selected records): - Kielce: Piaski (DB73), 1994 – leg. et coll. MB. - okolice rez. „Białe Ługi” ad Cisów (DB92), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - ŚPN: ad Wzorki (DB94), 2007 – leg. et coll. LB et MO. - Cząstków Stary (EB03), 2007 – leg. M. W. A-NAT, coll. LB et MO.	+		Liczne obserwacje na obszarze Gór Świętokrzyskich (Numerous records from the GŚ)

Wśród dotychczas stwierdzonych w Górach Świętokrzyskich gatunków sprzążków, kilka zasługuje na szczególną uwagę, gdyż wskazuje na znaczną wartość przyrodniczą tego obszaru. Przede wszystkim należy wymienić tu gatunki reliktowe. Do grupy reliktyw klimatycznych zaliczyć można z całą pewnością *Ctenicera cuprea* i *Orithales serraticornis*. Gatunki te cechują się typowo borealno-górskim typem rozmieszczenia – znane są z regionów górskich środkowego i południowego pasa Europy oraz obszarów nizinnych i górskich północnej części subkontynentu (ich areal występowania obejmuje także północną część Europy Wschodniej oraz Syberię po Zabajkale). Występowanie w Górach Świętokrzyskich gatunków reliktowych tego typu świadczy o utrzymywaniu się tu, szczególnie w pewnych miejscach, surowszych warunków klimatycznych (charakterystycznych m.in. dla regionów górskich), nieprzerwanie od początkowych okresów holocenu. Drugą grupę gatunków reliktowych stanowią gatunki, które określić można by mianem reliktyw biotopowych. Należą do nich bez wątpienia gatunki ściśle związane z lasami o charakterze pierwotnym (zwyczajowo zwane puszczańskimi). Spośród wykazanych dotychczas z Gór Świętokrzyskich sprzążków są to: *Diacanthous undulatus*, *Denticollis rubens* i *Ampedus melanurus* oraz oba gatunki z rodzaju *Hylis* GOZIS. Utrzymywanie się w górach Świętokrzyskich takich gatunków, dobitnie świadczy o zachowaniu wysokiego stopnia naturalności (czy wręcz pierwotności) lasów tego regionu – dotyczy to w szczególności obszarów ochrony ścisłej Świętokrzyskiego Parku Narodowego, zlokalizowanych w Paśmie Łysogórskim, posiadających ponad 80-letnią historię ochrony. Gatunki związane z kserotermami są wśród stwierdzonych sprzążków reprezentowane dość ubogo (choć pewna ilość stanowisk kserotermicznych występuje na omawianym obszarze) – jak dotychczas stwierdzono tylko kilka gatunków, które można zaklasyfikować do tej grupy ekologicznej (np. *Cidnopus pilosus*, *Nothodes parvulus*, *Selatosomus latus* czy *Melanotus brunnipes*). Ta niewielka liczba stwierdzonych gatunków wynika z pewnością z bardzo słabego zbadania stanowisk kserotermicznych w Górach Świętokrzyskich

Przeprowadzenie planowanych na najbliższe lata, wnikliwych badań ekologiczno-faunistycznych skierowanych specjalnie na omawianą grupę chrząszczy, zaowocuje z pewnością stwierdzeniem szeregu dalszych, interesujących gatunków z wszystkich trzech wymienionych wyżej grup ekologicznych, ale nie tylko. Z racji występowania na omawianym terenie dużego bogactwa mniej lub bardziej unikalnych makro- i mikrobiotopów (stare, obumierające drzewa w lasach i poza nimi, wychodnie skalne, gołoborza, miejsca zabagnione, miejsca na podłożu piaszczystym, itp.), różnorodność gatunkowa omawianej grupy systematycznej chrząszczy okazać się może wyjątkowo wysoka i porównywalna z różnorodnością gatunkową obserwowaną na

najcenniejszych pod względem przyrodniczym obszarach (np. w Puszczy Białowieckiej, czy niektórych regionach Karpat). Dałoby to kolejny argument przy określaniu właściwych sposobów ochrony tego, jakże interesującego pod względem przyrodniczym regionu Polski.

SUMMARY

The state of faunistic knowledge of the Świętokrzyskie Mts. in terms of click beetles (Coleoptera: Elateridae, Eucnemidae, Throscidae) can be deemed relatively poor. Only nine references include original (albeit mostly very vague) information on the click beetles of the area. On the basis of this information as well as the authors' collections the state of knowledge on click beetles of the Świętokrzyskie Mts. was summed up. 68 click beetles were listed, out of which 26 had not been reported previously from the Świętokrzyskie Mts.

Among the species recorded from the Świętokrzyskie Mts. so far some deserve particular attention, as they indicate a great natural value of the area. This concerns relict species first of all. The group of climatic relicts certainly includes *Ctenicera cuprea* and *Orithales serraticornis*. Those species are characterised by typical boreal-mountainous type of occurrence. The presence of relict species of this type in the Świętokrzyskie Mts. proves that in the area, particularly in some spots, more severe climatic conditions (characteristic of mountainous regions) have been preserved continually since the first periods of the Holocene. Another group of relict species are those that can be described as biotope relicts. Those undoubtedly include the species closely connected to primeval forests. Among the click beetles found in the Świętokrzyskie Mts. so far are: *Diacanthous undulatus*, *Denticollis rubens*, *Ampedus melanurus* and both species of the *Hylis* GOZIS genus. The preservation of such species in the Świętokrzyskie Mts. clearly indicates that the forests in the area have been preserved in highly natural state (or even original one); this concerns mainly the reserves of the Świętokrzyski National Park, located in the Łysa Góra ridge with its over eighty-year history of nature conservation.

Thorough ecologic and faunistic research planned for next years focused particularly on this group of beetles will certainly help to find further interesting species, which will provide a next argument when determining the right means to protect that area of Poland, so interesting in terms of its nature.

PIŚMIENNICTWO

- BUCHHOLZ L., OSSOWSKA M. 1998: Nowe dane o występowaniu czterech mało znanych gatunków z rodziny sprężykowatych (Coleoptera: Elateridae), w niektórych rejonach Europy Środkowej. *Wiad. entomol.*, **17** (1): 21-36.
- BURAKOWSKI B. 1971: Sprężyki (Coleoptera, Elateridae) Bieszczadów. *Fragm. faun.*, **17** (10): 221-272.
- BURAKOWSKI B. 1975: Development, distribution and habits of *Trixagus dermestoides* (L.), with notes on the Throscidae and Lissomidae (Coleoptera, Elateroidea). *Ann. zool.*, **32**: 375-405.

- BURAKOWSKI B. 1985: Sprzężyki (Elateridae) Gór Świętokrzyskich. [W:] Fauna Gór Świętokrzyskich – jej odrębność, zróżnicowanie i wartości godne szczególnej ochrony. Materiały na sympozjum, Święty Krzyż 3–5 września 1985. Instytut Zoologii PAN, Warszawa: 34-35.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J 1985: Chrząszcze Coleoptera – Buprestoidea, Elateroidea i Cantharoidea. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, **10**: 1-401.
- CAPECKI Z. 1969: Owady uszkadzające drewno buka zwyczajnego (*Fagus sylvatica* L.) na obszarze jego naturalnego zasięgu w Polsce. Pr. I. B. Leśn., Warszawa, 367: 3-166.
- KARCZEWSKI J. 1961: Przyczynek do znajomości fauny rowków szeliniakowych. Fol. forest. pol., A, **6**: 49-83.
- KONDRACKI J. 1998: Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. 441 ss.
- LÖBL, SMETANA (red.) 2007: Catalogue of Palaearctic Coleoptera; Volume 4; Elateroidea, Derodontoidea, Bostrichoidea, Lymexyloidea, Cleroidea, Cucujoidea. Apollo Books, Stenstrup. 935 ss.
- MROCZKOWSKI M., KADEJ M. 2007: Chrząszcze Coleoptera, Tom 23 – Piśmiennictwo. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, **23**: 1-660.
- PERLIŃSKI S. 1996: Wpływ skażenia środowiska na zgrupowanie sprzężkowatych (Col., Elateridae) borów sosnowych Polski. Sylwan, **140** (6): 61-77.
- SZUJECKI A. 1958: Spostrzeżenia o faunie chrząszczy Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Zesz. nauk. SGGW, Leśn., Warszawa, **1**: 83-93.
- SZYMCZAKOWSKI W. 1960: Materiały do poznania kserotermofilnej fauny chrząszczy Wyżyny Małopolskiej. Pol. Pismo ent., **30**: 173-242.
- TARNAWSKI D. 1991: Nowe stanowiska niektórych Elateridae (Coleoptera) w Polsce. Wiad. entomol., **10** (3): 184.